

A SAIA RAÍÑA

EXPOSICIÓN DE TESTEMUÑOS AUDIOVISUAIS
RITA MÁŠ YBÁÑEZ

Casa das Artes

Policarpo Sanz, 15. Vigo

Do 25 de setembro ao 28 de outubro de 2018

Luns a venres: de 18:00 a 21:00 h

Sábados: de 12:00 a 14:00 e de 18:00 a 21:00 h

Domingos e festivos: de 12:00 a 14:00 h

Díptico

Revisión lingüística: Servizo de Normalización Lingüística. Concello de Vigo
D.L. VG 552-2018

A SAIA RAÍÑA

testemuñas
MULLERES GALEGAS
ENLOITADAS NO
SÉCULO XXI

RITA MÁŠ YBÁÑEZ
dirección e creación

Do 25 de setembro
ao 28 de outubro de 2018

.....

Casa das Artes

A SAIA RAÍÑA

“A SAIA RAÍÑA é unha exposición de testemuños, non é unha exposición fotográfica, nin unha exposición de videocreación. O meu labor non foi outro que o de escoitar e amosar, e mesmo como artellar un poema, sinto que non me pertence e que soamente o escribín.

A intención é dar voz a quen non fora escoitada e mantivo ao noso lado un costume, que polo menos, desvela novamente a desigualdade existente entre homes e mulleres, tanto no acceso á cultura, ás festas e participacións sociais, como no status persoal e mesmo no dereito a manifestar os sentimentos.

As gravacións foron recollidas percorrendo as nosas aldeas, municipios, parroquias e cidades en Ourense, A Coruña, Lugo e Pontevedra, desde o ano 2006 ao 2018. Moitas das fotografías e vídeos, parecen pertencer a tempos afastados da nosa tecnoloxía, dos avances e de todas as nosas innovacións.

O dó axuda a superar a grande ausencia dos seres queridos, pero non é fácil entender como as avoas, as tías, as irmás, as fillas, e as nais galegas, eran criticadas cando rompían o costume de gardar loito para poder exercer a liberdade de elixir a cor das súas vidas.”

Rita Más Ybáñez

Poeta e escritora. Directora creativa de “Papuxa comunicación.” Estudante de antropoloxía social e cultural. Colabora como redactora de prensa, locutora de radio, na produción de televisión e como directora creativa en axencias de publicidade. Fai recitais poéticos, imparte cursos e charlas sobre o guión, o deseño editorial e outras disciplinas nos centros de ensino e centros culturais de diferentes cidades. Logo da súa formación en antropoloxía visual (Círculo de Bellas Artes, Madrid) recibe, entre outros: o Premio Vídeo Poema Mirando ao mar (Concello de Carballo. Xunta de Galicia. Consellería de Pesca); Premio Foto Poema e Mural (Carballo, 2016); Premio nacional de poesía Jaime Gil de Biedma (La Nava, Segovia).

Pontedeume (2015) A Coruña

Loito no enterramento (2018) Vigo

Audio-vídeo A SAIA RAÍÑA

O positivo e o negativo do loito: o proceso de dó.

“Se moitas desas mulleres non se rebelaban ante a situación era probablemente debido a un sentimento de culpabilidade ou medo ante os parentes mortos. Aínda así convén lembrar que os homes tamén cumprían o loito, e tamén estaba mal visto que foran ás festas ou andasen de troula. A parte boa vén a ser que o período de loito era unha época na que a comunidade respectaba a tristura dos parentes, e en gran parte facían por axudalos. Deste xeito o grupo ofrecía un acubillo natural simbólico, mentres que agora a sociedade é moi hostil e árida cando se trata este tema, aínda que nalgúns casos sexa sobre todo pudor ante as manifestacións de dor alleas. A morte na sociedade urbana actual supón un duro golpe cara o noso narcisismo: temos a obriga de estar sempre felices, de ser inmortais. Por iso pararnos ante o defunto supón un traballo molesto e deprimente. Así, a persoa que padece a ausencia do familiar non ten recursos comunitarios, e queda nunha soidade neurotizante. Os individuos, privados da man que os ía levando, enfróntanse coa necesidade de ter que crear eles mesmos as súas propias solucións. O esforzo é dobre, non só camiñar, senón facer o camiño. Actualmente hai acordo sobre o carácter perigoso da represión da dor: se a expresión da dor se reprime vai parar ao inconsciente e produce melancolía e incluso depresión. Polo tanto, o loito constituía todo un proceso psicolóxico que permite que a dor vaia remitindo sen chegar a converterse en patolóxica. Aínda que certo sentimento de culpabilidade e obriga facía que moitos loitos acabasen sendo perpetuos.”

Silvia Pazos Hermida

(Profesora de Xeografía e Historia, especializada en Historia da Arte)

Virgilia Caride Otero
1937 Cabral (Vigo)

Lola Iglesias Iglesias
1921 Agolada (Pontevedra)

A fala da SAIA RAÍÑA. (audiovisual)

“Varias mulleres galegas amosan un costume, unha tradición, grazas á voz, á palabra, pero unha palabra nunha lingua de noso e que nos transmite a idiosincrasia lingüística propia galega. As voces veñen de moi diversos lugares da nosa xeografía deste noroeste peninsular e amosan, asemade, as distintas variantes dialectais que nos caracterizan en particular. Isto, acompañado dun léxico que perdurou no tempo e que levou na súa maleta de viaxe a maneira de vivir dunha sociedade, a galega, nun tempo concreto e dun xeito determinado. Estas mulleres galegas, que como xa anunciou Rosalía e ata hoxe mesmo desde os nosos inicios, amosan forza e esforzo, o pulo, son de novo neste testemuño audiovisual ese noso ser grande e esa nosa palabra galega, que engade e conta un costume moi noso e que se vai perdendo como moitos outros. Calquera persoa que se achegue para ver A SAIA RAÍÑA poderá percibir esa nosa voz, a galega, esa nosa lingua e as características específicas que particularizan o galego das distintas zonas e que ao longo da nosa terra oímos e diferenciamos consciente ou inconscientemente. Estas mulleres protagonistas-testemuñas ensinan moito e calquera escolar poderá atender á práctica que se estuda na aula, tendo en conta os tres bloques lingüísticos, e, o máis importante, que escoita testemuños propios recollidos nun espazo de tempo curto que lle permite camiñar lingüisticamente pola nosa terra, da man da papuxa que Rita deixou voar.”

María Xosefa Castro López

(Licenciada en filoloxía galego-portuguesa. Licenciada en Románicas e Hispánicas. Docente de secundaria de lingua e literatura galega)

Pilar Rivas Domínguez
1943 San Miguel de Oia (Vigo)

Josefina Vicente Castillo
1918 San Vicente de Cespón (A Coruña)